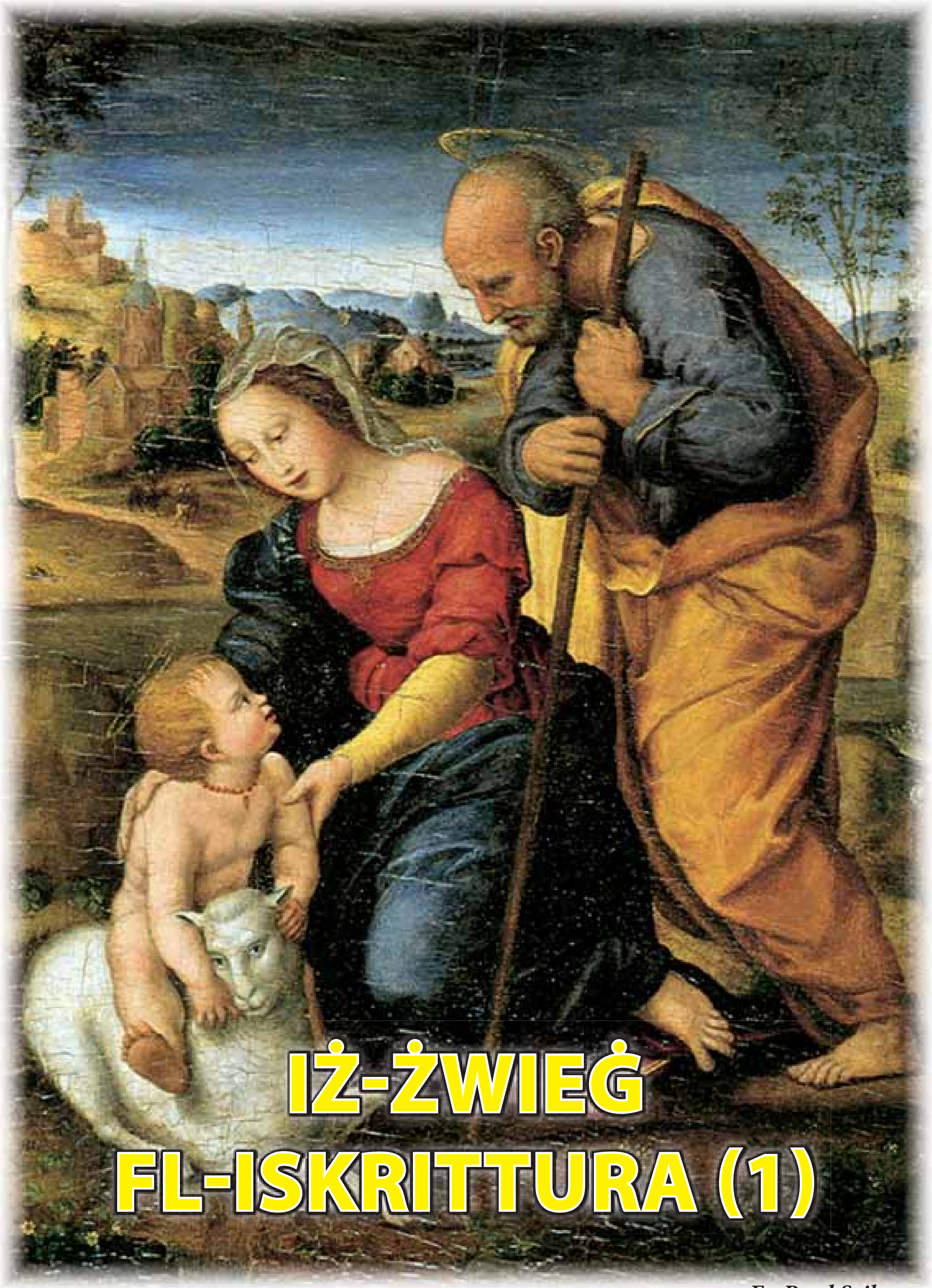

IŻ-ŻWIEĠ FL-ISKRITTURA (1)

Fr. Pawl Sciberras

Premessa

La se naraw x'tgħid l-Iskrittura dwar iż-żwieġ, qegħdin naċċettaw li fl-Iskrittura, fil-Bibbja, Alla jitkellem u jirrivela lilu nnifsu b'mod ispirat fil-kliem u l-ġrajja rrakkuntati mill-awturi umani. Bħala Kristjani nemmnu li din ir-rivelazzjoni ta' Alla laħqet il-qofol tagħha f'Ġesù

Kristu magħmul bniedem bħalna (Ġw 1, 18 u 1, 14). Meta se nitkellmu fuq iż-żwieġ fl-Iskrittura se nkunu qegħdin infittxu l-verità rrivelata minn Alla nnifsu f'dak li għandu x'jaqsam maż-żwieġ u l-familja.

Imma min hu Alla li jirrivela lilu nnifsu?

Dak li joħroġ mir-rivelazzjoni Kristjana dwar Alla hu li Alla hu uniku imma ma hux solitarju. Alla hu komunjoni ta' persuni; Alla huwa relazzjoni; Alla huwa komunità. Il-Papa Ġwanni Pawlu II jiġbor dak kollu li hemm xi tgħid dwar dan hekk: "Alla hu familja".

Familja, komunità. Il-Missier ma jistax ikun missier jekk ma nissilx 'l-Iben; l-Iben ma jistax ikun Iben jekk ma ġiex imnissel mill-Missier. Dak li jagħmilhom Missier u Iben huwa proprju l-Ispirtu tagħhom, Spirtu qaddis, la hu l-Ispirtu ta' Alla: appuntu l-Ispirtu s-Santu, l-Ispirtu Qaddis. Biex ikun Missier ma setax jibqa' waħdu; ried ikun Missier ta' Iben; ried joħroġ minnu nnifsu lejn xi ħadd ieħor: l-Iben. U l-Iben bħala Iben joħroġ minnu nnifsu lejn il-Missier ... f'relazzjoni ta' mħabba. Dak li jagħmilhom Missier u Iben, dak li jgħaqqadhom flimkien bħala Missier u Iben huwa l-Ispirtu Qaddis tagħhom. Imma lanqas hekk biss ma setgħet tibqa' l-imħabba tagħhom għal xulxin. Riedet toħroġ iżjed 'il barra: lejn il-ħolqien li ħareġ minn idejn Alla u fis-salvazzjoni tad-dinja.

Dan Alla-komunità, Alla-familja, jifforma l-umanità "skont is-sura u x-xbieha tagħna" (Ġen 1, 26). Għedt "jifforma" għax fit-test Lhudi tat-tieni rakkont tal-ħolqien tal-bniedem, f'Ġen 2, 7, l-awtur juża l-verb (*jāzàr*) tal-fuħħari li jaħdem b'idejh il-fuħħar. F'din l-immaġni importanti ninnutaw li l-fuħħari ma kienx jaħdem serje ta' oġġetti kollha l-istess imma oġġett wieħed differenti mill-ieħor.

- Hemm element ta' *affettività* bejn il-fuħħari u l-oġġett li jaħdem b'idu.

- Hemm element ta' *uniċità* f'kull bniedem li Alla ħalaq.

Dan kollu jfisser li l-bniedem għandu doża qawwija ħafna,

anzi kollu kemm hu, ta' relazzjonalità: il-bniedem jeżisti dejjem f'relazzjoni ma' ħaddieħor.

• Relazzjoni speċjali *ma' Alla* (il-kelma u l-fomm li bihom Alla ħalaq il-bniedem għandhom intimità partikolari ma' min jgħidhom);

• Relazzjoni speċjali *mal-bqija tal-ħolqien*, relazzjoni li tagħtih post speċjali (Adam jagħti l-isem lill-bhejjem kollha);

• Relazzjoni speċjali *mal-bnedmin l-oħra*: il-bniedem mhux bniedem jekk mhux raġel u mara, tnejn. Ir-rabbini jagħtu immaġni ta' kif il-bniedem inħalaq raġel u mara: Alla ħalaq il-bniedem donnu statwa (*zélem*), imbagħad isserra min-nofs u l-bniedem ġie raġel u mara ("din għadma minn għadmi, laħam minn laħmi"; Adam jagħti l-isem lil Eva; u hi ssir "l-għajnuna tgħodd għalih").

La għedna, u nemmnu, li Ġesù Kristu huwa l-qofol, il-quċċata tar-rivelazzjoni ta' Alla, huwa lejh li rridu nħarsu għal dak il-qofol. Issa, meta hu ġie mistoqsi dwar id-divorzju (Mt 19, 3), wieġeb il-mistoqsija li għamlulu billi rrefera bħala bidu assolut taż-żwieġ għall-Ktieb tal-Ġenesi, u speċifikament għal Ġen 1, 27 u 2, 24: "Alla ħalaq il-bniedem skont ix-xbieha tiegħu; skont xbihetu Alla ħalqu; raġel u mara ħalaqhom", u "Għalhekk ir-ragel iħalli lil missieru u lil ommu u jingħaqad ma' martu u jsiru ġisem wieħed" (Mt 19, 4-6). Allura nifhem li jekk irridu nitkellmu fuq iż-żwieġ, fuq "kif kien fil-bidu" (Mt 19, 8), allura rridu naraw sewwa x'jgħid dak il-bidu.

Ir-rakkonti tal-ħolqien tal-adàm fil-Ġenesi

1) *L-għajn l-aktar antika* tar-rakkont tal-ħolqien, il-Jaħwista, għax fiha Alla hu msejjaħ Jaħweh (Ġen 2, 7.15-22; 3, 16-19), li tmur lura għall-għaxar seklu q.K., tpinġilna lil Alla li joħloq lill-bniedem bħala ħolqien uniku: "Il-Mulej Alla sawwar il-bniedem mit-trab tal-art u nefaħlu fi mnifsejh nifs il-ħajja, u l-bniedem sar ħlejqa ħajja" (Ġen 2, 7). Imma mbagħad: "Il-Mulej Alla qal: 'Mhux sewwa li l-bniedem jibqa' waħdu. Ħa nagħmillu għajnuna tgħodd għalih'" (2, 18). Imma minn fost il-ħlejjaq kollha "[20] għall-bniedem ma nstabet ebda għajnuna tgħodd għalih. [21] U l-Mulej Alla ... ħadlu waħda minn kustiljih u flokha mlieh bil-laħam. [22] U l-Mulej Alla sawwar il-kustilja, li kien ħa mill-bniedem, f'mara u ġiebha lill-bniedem" (2, 20-22). Fil-Ġenesi, il-bniedem huwa msejjaħ bil-Lhudi, il-lingwa li biha nkiteb it-TQ, *adàm* għax inħalaq mill-*adamàh*, mill-art. Il-ħolqien uniku maħluq minn Alla, l-*adàm*, huwa magħmul minn żewġ "naħat" (*quddiem u wara*): il-kelma Lhudija *zélaq* li aħna nittraduċu "kustilja" tfisser ukoll "naħa". L-*adàm* huwa magħmul minn naħa maskili u minn naħa femminili, tar-raġel u tal-mara. L-*adàm* huwa għalhekk il-koppja, l-għaqda bejn ir-raġel u l-mara.

Dan ir-rakkont Bibliku jurina l-ewwel nett li l-bniedem huwa ontoloġikament komunjoni, il-bniedem huwa mħabba. Għandu tifsira speċjali l-fatt li l-ewwel kliem tal-bniedem fil-Bibbja huwa innu ta' tifħir mill-bniedem, għax skopra lilu nnifsu mhux realtà iżolata, imma misteru ta' komunjoni: "Din id-darba din hi għadma minn għadmi, laħam minn laħmi" (Ġen 2, 23).

Barra minn hekk, iż-żewġ naħat tal-*adàm* huma minnhom infushom imsejħa biex ikunu ħaġa waħda: kull waħda mit-tnejn, waħidhom, ma humiex l-*adàm*. "Għalhekk ir-ragel iħalli lil missieru u lil ommu u jingħaqad ma' martu u jsiru ġisem wieħed" (2, 24): għall-mentalità Semitika, li ma tafx bi ħsibijiet astratti, il-kelma "ġisem/laħam" (*basàr*) hawnhekk tfisser dak li jfisser il-kunċett filosofiku ta' "persuna". Il-persuna umana sseħħ sħiħa fil-koppja f'komunjoni ta' żwieġ, li fiha "it-tnejn" isiru "wieħed". Huwa għalhekk ċar li l-monogamija, raġel wieħed ma' mara waħda, hija proġett ta' Alla. Il-poligamija,

li mbagħad saret komuni anke għal-Lhud, kienet ħolqien tal-pervers Lamek (Ġen 4, 19). Skont il-Ġenesi, il-monogamija kellha tkun anke r-regola għall-annimali, kif juri l-kmand ta' Alla lil Noè biex idaħħal "koppji ta' annimali" fl-arka (Ġen 7, 2.9).

It-tielet punt li joħroġ minn dan ir-rakkont-poema huwa l-fatt tal-ugwaljanza assoluta taż-żewġ "naħat". Jidher ċar anke mill-*play on words* fil-v.23 tal-kapitlu 2 fuq il-kelmiet bil-Lhudi għal "raġel" (bil-Lhudi "*ixx*") u "mara" (*ixxàh*): "għalhekk tissejjaħ *ixxàh*, mara, għax mill-*ixx*, mir-raġel, ittieħdet hi". Kieku kellna nżommu l-istess *play on words* fil-Malti, biex nifhmu x'qiegħed jgħid it-test oriġinali Lhudi, allura konna nittraduċu: "għalhekk tissejjaħ *raġla*, għax mir-*raġel* ittieħdet hi." Il-punt huwa r-relazzjoni stretta ħafna bejn ir-raġel u l-mara bħala li t-tnejn flimkien jiffurmaw il-bniedem, l-*adàm*.

Id-dnub tal-bniedem irrovina l-proġett meraviljuż ta' Alla: bil-ħtija tiegħu, il-bniedem jitlef l-ekwilibriju tiegħu man-natura, u x-xogħol isir għalih taħbit u għaraq (Ġen 3, 17-19). Il-bniedem ma baqagħlux il-pussess etern tal-ħajja, u jduq il-mewt (Ġen 3, 19). Imma jibqa' nieqes ukoll mill-armonija stupenda tal-ħajja sesswali u tal-koppja. Fuq kollox, ir-raġel u l-mara ma humiex iktar "għajnuna tgħodd" (2, 18) tal-waħda għall-ieħor u bil-maqlub, imma jsiru tfixkil għal xulxin (3, 6), jitbiegħdu t-tnejn mill-Mulej Alla billi jinħbew minn quddiemu (3, 8), jakkużaw lil xulxin (3, 12). Bejn it-tnejn tispiċċa l-ugwaljanza u l-korresponsabbiltà: bejn it-tnejn tibda l-vjolenza, ix-xenqa ta' ħakma fuq xulxin: "lejn żewġek tiġbdek xewqtek, u jaħkem fuqek hu" (3, 16). Is-sesswalità mhijiex aktar "tajba ħafna" (1, 31), mgħixha fil-ferħ u s-serenità: jekk qabel "it-tnejn kienu għerja, ir-raġel u martu, u ma kinux jistħu minn xulxin" (2, 25), issa wara d-dnub, "infetħu għajnejhom it-tnejn u ntebħu li kienu għerja, u ħietu weraq tat-tin, u għamlu iħżma" (3, 7). Anke l-fekondità sseħħ fl-uġigħ u t-taħbit (3, 16) u l-kmand "oktru u mlew l-art" (1, 28) ma jibqax jingħax fi klima ta' barka u ta' dinjità, imma taħt is-sinjal tat-tbatija.

2) *L-għajn saċerdotali* tal-Ġenesi (Ġen 1, 26-28), tas-sitt seklu q.K. tgħid: "Alla ħalaq il-bniedem skont ix-xbieha tiegħu; skont xbihetu Alla ħalqu; raġel u mara ħalaqhom" (1, 27). F'dan il-vers il-Bibbja tipproklama qabel xejn lill-bniedem, 'l-*adàm*, skont is-sura (*zélem*), jiġifieri r-riproduzzjoni, ir-ritratt, il-kopja konkreta, nistgħu ngħidu l-istatwa, u x-xbieha (*demùt*), jiġifieri l-korrispondenza l-aktar f'sens spiritwali, ta' Alla nnifsu.

Imma dan l-*adàm* maħluq minn Alla skont is-sura ħajja fuq l-art, skont l-ikona tiegħu, huwa terminu kollettiv: fil-v.26 tal-ewwel kapitlu, l-ewwel jibda: "Ejjew nagħmlu l-*adàm* skont is-sura u x-xbieha tagħna, u jaħkmu fuq il-ħut ...." Imbagħad il-vers ta' wara jispeċifika li l-*adàm* huwa ffurmat mir-raġel (*zakhàr*) u mill-mara (*neqebàh*).

Irridu l-ewwelnett ninnutaw dak li nsejħulu paralleliżmu fil-Bibbja. Żewġ versi jkunu paralleli ma' xulxin, qishom jirrepetu lil xulxin biex it-tieni vers jispjega l-ewwel wieħed. F'dan il-każ, jekk inqiegħdu ż-żewġ versi 26 u 27 tal-ewwel kapitlu taħt xulxin, ikollna:

Ejjew nagħmlu l-*adàm* skont is-sura u x-xbieha tagħna ...
Alla ħalaq 'l-*adàm* skont ix-xbieha tiegħu,
fuq ix-xbieha tiegħu **ħalqu**
raġel u mara **ħalaqhom**.

Meta narawhom hekk, l-awtur qiegħed jgħidilna li rridu nifhmu li x-xbieha ta' Alla fl-*adàm* tikkonsisti filli l-*adàm* ikun raġel u mara. Għalhekk allura mbagħad jista' jgħid li dak li ħalaq Alla ma għandux jifirdu l-bniedem, għax ikun jifred, iċarrat, ix-xbieha ta' Alla fih. Barra minn hekk, il-Ġenesi jgħid li Alla ħalaq lill-mara mill-kustilja tar-raġel, anzi t-test Lhudi jgħid: "Alla *bena* lill-mara mill-kustilja tar-raġel, waqt li r-raġel kien f'nagħsa tqila" (2, 21). Ir-raġel kellu sehem sħiħ fil-ħolqien tal-annimali, semmihom hu b'isimhom, imma kien Alla waħdu, bla ebda inizjattiva tar-raġel, li ħalaq lill-mara. Imbagħad meta Alla fforma lill-mara mir-raġel, ħadha hu stess lil Adam, u hekk saru tassew ħaġa waħda, fuq inizjattiva kollha kemm hi ta' Alla. Saru r-rigal ta' Alla nnifsu lil xulxin. Għalhekk seta' jgħid li dak li għaqqad Alla ma għandux jifirdu l-bniedem.

Ħaġa oħra li l-awtur qiegħed jgħidilna f'dawn iż-żewġ versi hija: li din ix-xbieha ta' raġel u mara fl-*adàm* għandha l-karatteristika fundamentali tal-komunikabilità. Alla u l-*adàm*, il-bniedem, jixbhu lil xulxin l-ewwelnett fil-fatt ta' komunikazzjoni bejniethom. Alla joħloq lill-*adàm* frott ta' djalogu: "Ejjew nagħmlu l-*adàm*", qisu jiddiskuti, jiddjaloga miegħu nnifsu. Imbagħad, meta jaħlaqhom, jibda djalogu magħhom: "Berikhom Alla u qalilhom: 'Nisslu u oktru u imlew l-art ... nagħtikom il-ħaxix kollu u s-siġar kollha b'ikel ... u lill-bhejjem u lit-tjur nagħtihom il-ħaxix aħdar b'ikel'" (vv.28-30). Wara dan id-djalogu, Alla ra li kull ma għamel kien "tajjeb ħafna". Id-djalogu jkompli għax ir-raġel u l-mara u l-ħolqien jagħmel dak li kkmanda Alla. Ngħidu aħna, aktar tard, ir-raġel u l-mara jagħrfu lil xulxin, u minn din il-komunikazzjoni ta' ġisimhom u r-rieda tagħhom stess jitwieldu Kajjin u Abel (Ġen 4); bħal Alla u ma' Alla joħolqu kreaturi oħra.

Dan ifisser li x-xbieha ta' Alla fl-*adàm* hija karatterizzata filli Alla jaħlaq kreatura li jista' jkellimha, jikkomunika magħha, hi tisimgħu u

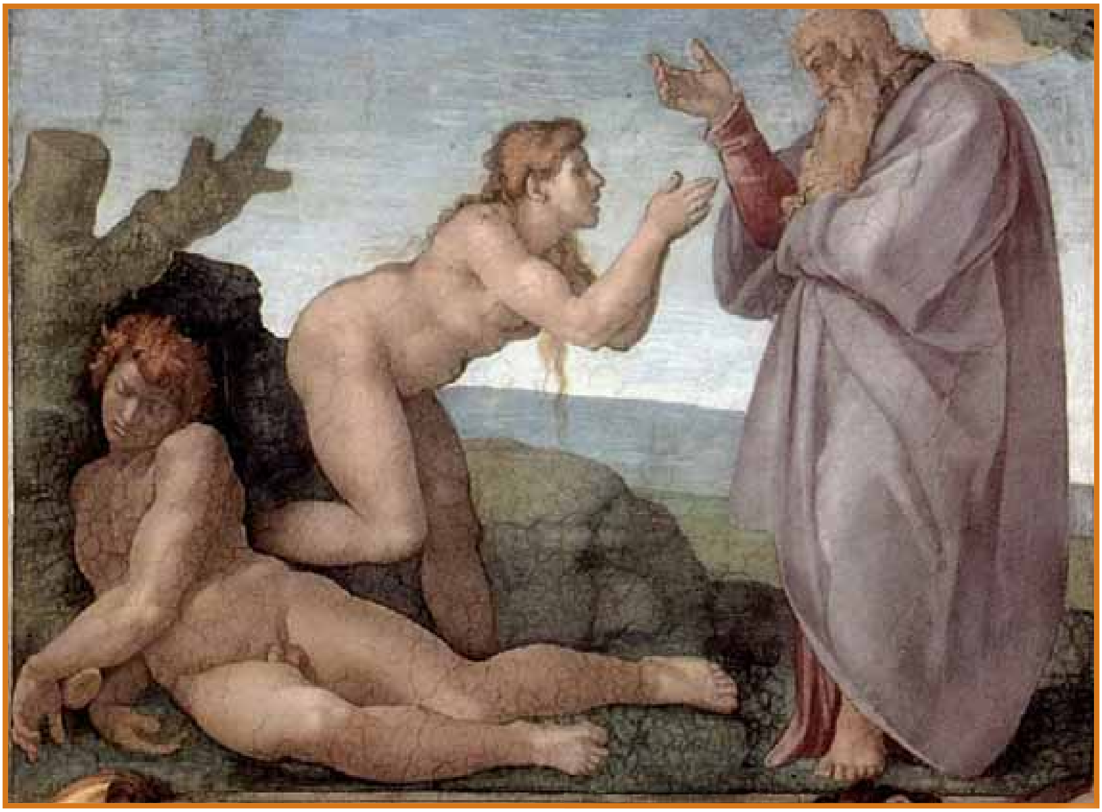

tifhmu, u tagħtih tweġiba lura, billi tagħmel dak li jrid minnha hu.

Dan huwa vers fundamentali, il-v.26 tal-ewwel kapitlu tal-Ġenesi, li jgħaddi mill-pronom singular (*otò*) għall-plural (*otàm*): "Alla ħalaq l-*adàm*, skont is-sura ta' Alla ħalq***u***, raġel u mara ħalaq***hom*** (Ġen 1, 27). Irridu niġbdu l-attenzjoni fuq aspett bażilari, marbut mal-kwalità letterarja nnifisha tal-vers. Ġen 1, 27, infatti, fih ritmu poetiku, regolat mir-regoli tal-paralelliżmu, u f'dan il-każ paralelliżmu kjastiku progressiv (vers jispjega lill-ieħor bil-maqlub). Huwa ċar li l-parallel ta' "xbieha" huwa "raġel u mara", jiġifieri l-bniedem fil-bipolarità tiegħu sesswali (raġel u mara). Huwa biss l-umanità bħala maskilità u femminilità li hija l-vera xbieha ta' Alla, l-istatwa ħajja tiegħu, l-ikona tiegħu.

Dan ir-rapport strett ta' reċiproċità u ta' referenza bejn il-koppja u Alla, u bil-maqlub, iċarrat id-dlam tagħna kemm fuq livell antropoloġiku u kemm teoloġiku, u jiftaħna għal għarfien ferm iktar profond kemm tal-koppja u kemm ta' Alla: l-ikona ta' Alla nnifsu hija l-koppja. Dinjità superlattiva tal-koppja; kondixxendenza ta' Alla. Il-koppja prezzjożissima għal Alla.

Dwar il-koppja, jekk hija immaġini, ikona, ta' Alla, allura toħroġ bħala konsegwenza naturali l-indissolubiltà tar-raġel mill-mara, tal-koppja, taż-żwieġ. Jekk Alla huwa u jibqa' dejjem wieħed, hekk ukoll il-miżżewġin: huma, u għandhom jibqgħu, ħaġa waħda. L-unità tagħhom infatti qiegħda fih, f'Alla, fl-Etern, li tiegħu huma l-ikona, ix-xbieha. Min-naħa l-oħra, il-koppja hija msejħa biex timmudella lilha nnifisha fuq Alla nnifsu: il-miżżewġin iħobbu lil xulxin dejjem, għax "Alla huwa mħabba" (1Ġw 4, 8), ikunu fidili lejn xulxin dejjem, għax Alla huwa fidil (S 100, 5; 117, 2), jixbhu lil Alla fit-tjieba (Nm 14, 18; S 30, 6), fil-ħila li jaħfru (S 130, 4; Dn 9, 9), fil-ħniena (Es 34, 6; Dt 5, 10), fil-fekondità, billi jikkollaboraw fl-opra tal-ħolqien ta' Alla nnifsu (Għerf 1, 14), li "jħobb kull ma jgħix" (Għerf 11, 26). Issa jekk raġel u mara, maħluqa minn Alla, kapaċi jħobbu lil xulxin b'dan il-mod, allura l-istess koppja hija tassew mera, ikona, xbieha ta' Alla, għax hu ukoll hekk jagħmel. Il-koppja tikxef, tirrivela min hu Alla. Il-koppja turi lil Alla bħala missier, imma wkoll bħala omm. Ġwanni Pawlu II darba qal: Alla hu missier, imma fuq kollox huwa omm!

L-aħħa ħaġa: fl-aħħar tas-sitt jum, li fih Alla ħalaq l-*adàm* sesswat, ir-rakkont ma jgħidx biss: "U Alla ra li kien tajjeb", bħalma qal fis-sitt ijiem l-oħra tal-ħolqien (1, 4.10.12.18.21.25), imma "U ħares Alla lejn kull ma kien għamel, u, ara, kollox kien tajjeb *ħafna*" (1, 31). Messaġġ ċar: is-sesswalità mhijiex xi ħaġa li Alla ma setax jgħaddi mingħajrha biex ikattar il-ħolqien, imma hija valur li riedu espressament hu, riedu tajjeb ħafna, u li meta ħalaq hekk biss lill-bniedem u qiegħdu f'nofs il-bqija tal-ħolqien li Alla seta' jgħid: "Dan tajjeb ħafna".

Għalhekk l-*adàm*, li Alla ħalaq fuq ix-xbieha u s-sura tiegħu, huwa l-għaqda tar-raġel u l-mara, huwa l-koppja! Mhux ir-raġel waħdu. Mhux il-mara waħidha, imma t-tnejn flimkien jagħmlu x-xbieha ta' Alla. Il-koppja hija xbieha u sura ta' Alla.

Fl-Art Imqaddsa mal-Franġiskani - 2011

20 Lulju – 28 Lulju

3 Awwissu – 11 Awwissu

24 Awwissu – 1 Settembru

7 Settembru – 15 Settembru

Art Imqaddsa u Sinaj
3 Novembru – 13 Novembru

Ikteb jew ċempel:
Kummissarjat tal-Art Imqaddsa
8, Triq Santa Luċija,
Valletta, VLT 1188
Malta
Tel: 2124 2254
E-mail: comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt

L-Art Imqaddsa mal-Franġiskani

ċempel: 21242254